
ČLOVEK IN ARHITEKTURA ALI SMISEL IN NESMISEL ARHITEKTURNEGA POČETJA

Razmišljanje ob razstavi Arhitektura ob Zilji

DR. LUDVIK DRUML

Historični pregled človeškega ustvarjanja nam prikazuje, da celotni razvoj družbe ne glede na družbeni sistem temelji na iskanju novih rešitev. Pri tem izhaja iz učenja na napakah. Kakor posameznik ni že od rojstva vseveden, tako tudi človeštvo ni vedno imelo današnjega znanja in ni obvladovalo materialov, ki jih je ponujalo okolje. Potrebni so bili nešteti boleči poskusi, preden je oblikovalo naravne materiale po svojih zamislih.

To velja tudi za arhitekturo. Ravno pri arhitekturnem ustvarjanju je človek moral vseskozi upoštevati naravne pojave, se zaščititi pred sovražniki in uporabljati gradiva, ki jih je dajala narava. Seveda je pri tem upošteval tako nova kakor tudi stara spoznanja in skušnje.

Historični razmislek nas pripelje do sklepa, da je smiselni razvoj arhitekture možen samo na podlagi previdne uporabe novih spoznanj in materialov ter ob upoštevanju že omenjenih starihkušenj in starega znanja. Ta ugotovitev pa naj bi veljala tudi za današnji čas. Vendar je človeška civilizacija predvsem v razvitih državah danes dosegla takšno stopnjo razvoja, da je nemogoče imeti razvoj v razvidu, kaj šele upoštevati zgoraj postavljeno izhodišče. Iznajdba betona in drugih modernih materialov in mehanizacije gradbenega postopka — ta razvoj je bil vzporeden z industrializacijo in prelivanjem prebivalstva v mesta — omogočata tako hitro in množično gradnjo, da so napake vidne šele, ko so že uničene velike površine in premnogo osnovnih snovi. To lahko ugotavljamo povsod po svetu. Še bolj boleče pa opazimo to v našem neposrednem življenjskem prostoru.

Hiter razvoj sodobne družbe je v človeka naselil nemir, posameznik je izgubil identiteto in samozavest. In to ravno v času, ko je postala krilatitica »svoboda človeku« najboljši glasna. Ta nemir, to izgubo identitete in

samozavesti skušamo ukrotiti ali nadoknaditi med drugim z iskanjem miru na dopustu v vikendih, v prikolicah in hotelskih apartmajih. Pri tem pa spregledujemo, da nam to prinaša le navidezno svobodo, površinski mir za nekaj trenutkov, saj je prav ta množični pojav — lahko bi ga imenovali tudi množični beg pred resničnostjo — prinesel bržeče in neživeto življenje in identifikacijske probleme sodobne civilizacije v doslej še nedotaknjene predele sveta.

Tukaj ne gre zanikati doslej že doseženega napredka v osvobajanju človeškega dostojanstva. Prav gotovo pa ne more biti v interesu razvoja človeške civilizacije iskanje poti iz te dileme v površno pojmovanem geslu »nazaj k naravi«.

Rešitev bi bila lahko v tem, da bi se naša civilizirana družba zavedala navideznosti svoje samozavesti, identitete in v marsičem tudi navidezne svobode; da bi ugotovila, kar je vrsta posameznikov že spoznala, da tehnika ni vsemogočna, da bi se otrsela vseh teh površnosti in da so tudi generacije pred nami na stopnji doseženega družbenega razvoja vedele, kaj delajo in kako živijo. Ravnanje, ki išče svoj korektiv v historičnih spoznanjih in ki varčuje z razpoložljivimi sredstvi, verjetno ni le potrebno, marveč tudi pravilno. To se je že pokazalo na marsikaterem področju, kjer je tehnika odpovedala, kjer so zmanjkale najosnovnejše surovine oziroma kjer je prišlo do nepremišljenega uničevanja okolja in zemeljskih površin.

Takšna razmišljanja so porodila razstavo »Arhitektura na Zilji«, ki noče biti nostalgichen pogled nazaj, temveč naj bi bila povod za razmišljanje o prihodnosti. Privedla naj bi do spoznanja, da naša avtohtona arhitektura ni le naključje, temveč odsev kulturnega dozorevanja človeka v pokrajini, izraz njegove dolgotrajne, premišljene skladnosti s časom in prostorom.

Preprosto povedano: razstava naj bi ljudem povedala, da ni vse slabo, kar je staro, in dobro, kar je novo; pokazala naj bi jim, katere stare skušnje, gradiva, oblike se skladajo s potrebnimi današnje gradnje, pa tudi to, ka-

dr. Ludvik Druml

MAN AND ARCHITECTURE OR THE SENSE AND NONSENSE OF ARCHITECTURAL UNDERTAKING

Druml, the author of the present article and an architect, is also the author of the exhibit about folk architecture in the Zilja Valley in Austria. The exhibit and the article both remind us of the values of traditional architecture which is an expression of man's cultural maturing in a certain landscape, an expression of a long well-considered harmony with time and space. The author defends architecture made to man's measure which would convey a new harmony between man and nature.

PO SLEDOVIH KELTOV NA IRSKEM

Ob mednarodnem simpoziju o ljudskih baladah
v Dublinu od 26. 8. do 1. 9. 1985

DR. ZMAGA KUMER

Ko se je pred 19. leti skupina raziskovalcev ljudskih balad odločila prirediti posvetovanje, na katerem naj bi se domenili o načelih za sestavo evropskega baladnega indeksa kot rezultata poprejšnjih nacionalnih, si pač ni mislila, da bo iz tega nastalo vsakoletno srečanje in rodilo tako pomembne sadove. Ne le, da je bila odtelej obdelana vrsta pomembnih tem, da so mogli biti referati zadnjih nekaj posvetovanj natisnjeni, že 14 let redno izhaja v Ljubljani baladna bibliografija in prav na pobudo te študijske skupine so v nekaterih deželah izšli pregledni sezname tematike in motivike ljudskih pripovednih pesmi, med prvimi slovenski. Zavzeta in disciplinirana delavnost na teh posvetovanjih, ki se doslej še niso izrodili v kongresni turizem, in srečanja s kolegi iz mnogih dežel vedno znova privabljajo raziskovalce k udeležbi. Nekateri smo člani od začetka, vsakič pa se pridruži nekaj novih, mlajših, največ seveda iz dežele gostiteljice. Potovanje tja je v času letalskega prometa preprosto in hitro, toda ne poceni, zlasti če ga moraš plačati iz svojega žepa. V treh urah, ne računajoč čakanje na letališčih, dospeš z Brnika prek Londona v Dublin, na vzhodni obali zelenega irskega otoka. V picle pol ure si z avtobusom v me-

tere moderne snovi, oblike in spoznaja lahko uspešneje služijo človeku. Morda je to možna pot k arhitekturi po človekovi meri, ki bi bila hkrati izraz nove harmonije med človekom in naravo.

stu na terminalu in od tam je še nekaj minut do središča, kjer je stari Trinity College, slavna univerza iz 16. stoletja, ki je nudila gostoljubje naši skupini in svetovnemu kongresu veterinarjev. Toda prostora je toliko, da smo se videvali samo v kantini pri zajtrku in kosilu, sicer pa si se moral na dvorišču ogibati kvečjemu skupinam turistov, ki jim ogled te univerze spada v obvezni program. Navsezadnje ni videti kaj posebnega: pred veliko zelenico s košatimi drevesi stoji velik zvonik, okrog in okrog so temno siva poslopja, povečini stanovanja študentov, sicer pa na desni majhno gledališče, na levi upravno poslopje in kapela, malo dlje še stara knjižnica. Predavalnice so za stanovanjskimi hišami, tam, kjer se začenja že ograjeni travnik, namenjen športu. Novo poslopje filozofske fakultete so »skrili« za prostor ob ograji za gledališčem, da s svojo sodobnostjo ne moti častiljive sivine. V tem posloppju je bilo naše baladno posvetovanje. V katerem nadstropju in v kateri sobi, to je bilc treba uganiti. Irci namreč nimajo navade, da bi s puščicami in napismi usmerjali na pravo pot, saj celo pred nobenim mestom ni table z napisom, kakor smo ugotovili kasneje na izletu. Najbrž si mislijo, da domačini že vedo, kje so, tujcem pa tega ni treba.